

Олександр Сергійович Вишневецький,*д-р екон. наук, старший дослідник*

Інститут економіки промисловості НАН України

03057, Україна, м. Київ, вул. М. Капніст, 2

E-mail: allexandr@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-2375-6033>;**Софія Ярославівна Рабошук,***студентка*

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

03057, Україна, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

E-mail: sofiia.raboshuk@gmail.com<https://orcid.org/0000-0001-5842-9174>;**Ірина Сергіївна Лісовець,***студентка*

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

03057, Україна, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

E-mail: lisovetsiryna@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-6728-666X>;**Максим Олегович Гончаренко,***студент*

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

03057, Україна, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1

E-mail: maxgoncharenko29@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-3380-8175>

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГУВАННЯ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЙ ШУМПЕТЕРІАНСТВА, ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ ТА ДЕВЕЛОПМЕНТАЛІЗМУ

Смарт-спеціалізація є частиною сучасної економічної політики, впроваджуваної у ЄС. Її сутність полягає в забезпеченні інноваційного розвитку залежно від наявних умов та особливостей конкретного регіону. Смарт-спеціалізація спрямована на регіональний розвиток країн, що входять до складу ЄС, і тих країн, які мають угоду про співпрацю з ним. Цей інструмент передбачає врахування особливостей та можливостей кожного регіону, виявлення конкурентних переваг, що допомагає розкрити економічний потенціал й ефективніше розвивати інновації на регіональному рівні. Смарт-спеціалізація має на меті: визначення найперспективніших сфер інвестування за допомогою аналізу можливостей, активів, компетенцій, конкурентних переваг регіону; більш ефективне витрачання державних ресурсів шляхом концентрації на основних галузях промисловості певного регіону; усунення дублювання заходів, які можуть призвести до розтратання державних ресурсів; упровадження механізмів, що забезпечують стратегічний розвиток, заснований на багатосторонній взаємодії.

Метою статті є визначення напрямів удосконалення стратегування смарт-спеціалізації регіонів України з позицій шumpетеріанства, інституціоналізму та девелопменталізму.

Теоретичні положення забезпечення процесу смарт-спеціалізації регіонального розвитку України на практиці мають проблеми, які можуть бути систематизовані та вирішені з позицій різних шкіл економічної теорії на регіональному та національному рівнях.

З позицій шumpетеріанської школи економічної теорії пріоритетним напрямом удосконалення стратегування смарт-спеціалізації регіонів України є поєднання інноваційної

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023

політики з регіональними стратегіями смарт-спеціалізації, а також створення інноваційної інфраструктури для підтримки «розумної» спеціалізації.

З позицій інституціональної школи економічної теорії пріоритетним напрямом удосконалення стратегування смарт-спеціалізації регіонів України є систематичне узгодження інститутів із цілями смарт-спеціалізації, гармонізація нормативно-правової бази забезпечення інноваційної діяльності та стратегування регіонального розвитку, а також усунення інституційних недоліків у формулюванні стратегічних документів на державному та регіональному рівнях, які перешкоджають застосуванню принципів смарт-спеціалізації.

З позицій девелопменталістської школи економічної теорії пріоритетним напрямом є вдосконалення економічної політики на загальнонаціональному рівні у сфері стимулювання високотехнологічного експорту.

Ключові слова: смарт-спеціалізація, стратегування, шumpетеріанство, інституціоналізм, девелопменталізм, Україна.

JEL: B25, B29, O30, O31

Смарт-спеціалізація є частиною сучасної економічної політики, впроваджуваної у Європейському Союзі. Її сутність полягає в забезпеченні інноваційного розвитку залежно від наявних умов та особливостей конкретного регіону. Смарт-спеціалізація спрямована на регіональний розвиток країн, що входять до складу ЄС, і тих країн, які мають угоду про співпрацю з ним. Цей інструмент передбачає врахування особливостей та можливостей кожного регіону і виявлення конкурентних переваг, що допомагає розкрити економічний потенціал й ефективніше розвивати інновації на регіональному рівні. Смарт-спеціалізація має на меті: виявлення найперспективніших сфер інвестування за допомогою аналізу існуючих можливостей, активів, компетенцій, конкурентних переваг регіону; більш ефективно витрачання державних ресурсів шляхом концентрації на основних галузях промисловості певного регіону; усунення дублювання заходів, які можуть призвести до розтрачання державних ресурсів; упровадження механізмів, що забезпечують стратегічний розвиток, заснований на багатосторонній взаємодії.

Разом із тим використання логіки смарт-спеціалізації на практиці в ЄС має різні проблеми. Наприклад, суттєва залежність реалізації стратегій смарт-спеціалізації від фінансування на рівні ЄС.

Визначення пріоритетів для смарт-спеціалізації на регіональному рівні є складним процесом і не завжди відповідає дійсним потребам регіону. Смарт-спеціалізація потребує співпраці та координації між різними регіонами, але є ризик загострення конкуренції, а не співпраці, що збільшує імовірність зниження економічної ефективності реалізації смарт-стратегій.

В Україні смарт-спеціалізація також має певні проблеми щодо її втілення, хоча поняття «смарт-спеціалізація регіонів» не є новим. Істотне обмеження застосування смарт-спеціалізації в Україні – це відсутність послідовної комплексної політики розвитку інноваційного потенціалу регіонів у минулому, на відміну від ЄС, де ідеї переваг децентралізованого інноваційного розвитку обговорювалися з 1990-х років: були еволюційно сформовані та реалізовані концепції регіонального розвитку, засновані на знаннях та інноваціях. У 2018 р. були внесені зміни до Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і Плану заходів з її реалізації, а також проведено моніторинг та оцінювання результативності реалізації цих документів, згідно з якими смарт-спеціалізація визначається як «підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей та завдань щодо

розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні» (Кабінет Міністрів України, 2018).

Однак економічного смарт-прориву в розвитку економіки України в цілому та навіть в окремих регіонах не відбулося. У 2022 р. війна стала новим викликом для запровадження економічно ефективної смарт-спеціалізації, більшість стратегій регіонального розвитку втратили свою актуальність через суттєву зміну зовнішнього середовища. У той же час постало загальнонаціональне завдання повоєнного відновлення, де логіка смарт-спеціалізації має можливість стати домінуючою, що обумовлює необхідність подальшого наукового опрацювання сутності смарт-спеціалізації та визначення напрямів її удосконалення.

Наукова спільнота України (Амоша, Лях, Солдак, Череватський, 2018; Вишневський, 2022; Ішук, Созанський, 2021; Олешко, Шацька, Ровнягін, 2022; Сорока, 2019; Сторонянська, 2021; Єгоров, Бажал, Хаустов, Черненко та ін., 2020; Чикаренко, Маматова, Чикаренко, 2020; Шевченко, 2019) та Європи (Giustolisi, Benner, Trippl, 2022; Rigby, Roesler, Kogler, Boschma, Balland, 2022; Амоша, Лях, Солдак, Череватський, 2018; Базилевич, Гайдай, Гражевська, 2004; Вишневський, 2022) приділяє значну увагу дослідженню теоретичних і практичних аспектів смарт-спеціалізації. Установи Національної академії наук України системно досліджують питання, пов'язані зі смарт-спеціалізацією. Так, слід відзначити Інститут регіональних досліджень НАН України (Ішук, Созанський, 2021; Сторонянська, 2021), Інститут економіки та прогнозування НАН України (Єгоров, Бажал, Хаустов, Черненко та ін., 2020), Інститут економіки промисловості НАН України (Амоша, Лях, Солдак, Череватський, 2018; Вишневський, 2022).

Авторський колектив з Інституту економіки промисловості НАН України,

розглядаючи старопромислові вугледобувні регіони, будує логіку своїх досліджень на основі принципів циркулярної економіки та визначає смарт-спеціалізацію як «реальний засіб залучення зовнішніх ресурсів в українські старопромислові шахтарські регіони» (Амоша, Лях, Солдак, Череватський, 2018, с. 335). Певний акцент зроблено на інститути, але послідовного розгляду ролі інституціональної чи неоінституціональної школи економічної теорії у формуванні стратегій смарт-спеціалізації не простежується.

Представники Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України, опрацьовуючи критерії вибору напрямів смарт-спеціалізації регіону, ключовим фактором визначають «інноваційність» (Ішук, Созанський, 2021, с. 47), але весь корпус положень шumpетеріанської школи економічної теорії залишається поза увагою.

Фахівці Інституту економіки та прогнозування НАН України зазначають, що «одним із найважливіших напрямів модернізації національної економіки в рамках євроінтеграційних процесів має стати розроблення і реалізація політики «розумної спеціалізації», що поєднує елементи інноваційної, промислової та регіональної політики» (Єгоров, Бажал, Хаустов, Черненко та ін., 2020, с. 21). Відповідно, в цьому процесі провідну роль відіграє інноваційна теорія Й. Шumpетера (Єгоров, Бажал, Хаустов, Черненко та ін., 2020, с. 10). Разом з тим значення інших шкіл економічної теорії не розглядається, хоча окремі положення марксизму піддаються критиці (Єгоров, Бажал, Хаустов, Черненко та ін., 2020, с. 265). Також досить часто згадуються інститути поза прямим контекстом інституціональної економічної теорії.

Дослідник із Віденського університету М. Беннер (M. Benner) стверджує, що «розумна спеціалізація значною мірою пов'язана з інституційними змінами, і можна очікувати, що проблеми впровадження ... демонструватимуть інституційний вимір,

який ще недостатньо зрозумілий. Розуміння цього інституційного виміру стає дедалі важливішим, враховуючи зростаючі амбіції на європейській політичній арені щодо впровадження «розумної» спеціалізації в ширші тенденції інноваційної політики....» (Benner, 2022, с. 878). Автор лише фіксує зв'язок смарт-спеціалізації та інституціональної економічної теорії, але саму смарт-спеціалізацію не розглядає як певний феномен у контексті відповідної економічної теорії. Група науковців із Великобританії та Італії досліджують смарт-спеціалізацію в контексті інноваційної політики та політики згуртованості (Crescenzi, Blasio, Giua, 2020, с. 1341-1342), залишаючи поза увагою теоретичні питання.

Отже, незважаючи на те що смарт-спеціалізацію досліджують багато економістів із поглибленою увагою до регіонального контексту (Амоша, Лях, Солдак, Череватський, 2018; Ішук, Созанський, 2021) та фіксацією зв'язку з шумпетеріанською на інституціональною економічними теоріями, фундаментальний базис із позицій цих та інших провідних шкіл економічної теорії залишається обмеженим.

Найбільшого впливу на формування теоретичного підґрунтя смарт-спеціалізації прямо чи опосередковано завдали чотири школи економічної теорії: класична, девелопменталістська, шумпетеріанська, інституціональна (Вишневський, 2022). Певні дослідження смарт-спеціалізації з позицій класичної економічної школи вже здійснено (Вишневський, 2022а). Однак ґрунтовний розгляд смарт-спеціалізації в контексті класичної, девелопменталістської та шумпетеріанської шкіл економічної теорії залишається поза фокусом попередніх наукових праць.

Метою статті є визначення напрямів удосконалення стратегування смарт-спеціалізації регіонів України з позицій шумпетеріанства, інституціоналізму та девелопменталізму.

Проблеми та напрями вдосконалення смарт-спеціалізації з позицій шумпетеріанської школи економічної теорії

У рамках шумпетеріанської економічної школи значна увага приділяється інноваціям як рушійній силі економічного розвитку, їх впливу на динаміку економічного розвитку, що також є базисом стратегій смарт-спеціалізації.

Серед принципів смарт-спеціалізації провідне місце посідає розвиток інноваційної діяльності разом із підвищенням рівня інноваційної активності регіону й ефективністю управління інноваційними процесами. Так, у «Керівництві з дослідницьких та інноваційних стратегій розумної спеціалізації», яке розроблено ЄС, йдеться про те, що програми, які реалізуються на місцевому рівні, мають підтримувати технологічні та практичні інновації, залучати зацікавлені сторони та стимулювати інноваційні процеси.

Інновації, за Й. Шумпетером, мають визначальний вплив, регулярні технологічні зміни дозволяють підприємцям бути конкурентоспроможними на ринку, тим самим забезпечуючи задоволення потреб споживачів, свій прибуток і розвиток (Шумпетер, 2011).

Технологічні інновації розглядаються як основне джерело економічного зростання. Якщо підприємство не досягає прогресу, то воно просто не може залишатися актуальним на конкурентному ринку. Аналогічно і для регіонів. Можна стверджувати, що погляди цієї економічної школи мали суттєвий вплив на формування регіональних стратегій смарт-спеціалізації.

У 2021 р. Україна посіла 49 місце в рейтингу «Global Innovation Index» із 132 країн, при цьому спустившись на 4 сходинки порівняно з 2020 р., про що йдеться у звіті Всесвітньої організації інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization, 2021).

Україна має найкращі показники у сфері знань і наукової діяльності, пов'язаної

з технологіями, а найгірші – у сфері інфраструктури та інституцій, що свідчить про значний освітній потенціал країни, який не знаходить практичної реалізації, оскільки не існує тісного взаємозв'язку між науковцями та підприємцями. Окрім того, за 2010-2020 рр. в Україні кількість організацій, які здійснювали наукові дослідження та розробки, зменшилася з 1303 до 769, тобто близько на 40%, що також вказує на зменшення наукового потенціалу. За даними Державної служби статистики у 2018 р. витрати підприємств на інновації становили 25027,9 млн грн, у 2020 р. – 23330 млн грн (Державна служба статистики України, 2021b).

Здебільшого проблеми реалізації смарт-спеціалізації через упровадження інновацій полягають у низькій якості взаємозв'язку між державою та науковцями, з одного боку, та представниками бізнесу/промисловості – з іншого. Держава намагається залучати науковців та стимулювати їх діяльність, проте фінансування проєктів часто є слабкою ланкою. У період з 2000 по 2020 р. фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств з боку держави в середньому становило лише 1,9% від загального обсягу витрат на інновації, у той час як фінансування з власних коштів підприємств – більше 77%. Кількість інноваційно активних підприємств значно скоротилася з 2016-2018 по 2018-2020 рр. Частка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств у 2016-2018 рр. становила 28,1%, у 2018-2020 – 8,5% (Державна служба статистики України, 2021a).

Сьогодні в Україні розроблено нормативно-правову базу щодо інноваційної діяльності, яка включає понад 200 документів (Кучерява, web).

Однак кількість документів не забезпечує якості інноваційного процесу. Це, у свою чергу, призводить до недостатньої кількості інвестицій, особливо з-за кордону,

для розвитку перспективних сфер, оскільки країна є менш привабливою. Так, у рейтингу Міжнародного індексу прав власності (оцінює правове та політичне середовище, захист прав власності) у 2022 р. Україна посіла 105 місце із 129 країн (Property Rights Alliance, 2022).

Окрім визначених проблем, пов'язаних із фінансуванням та прямим зв'язком представників науки та бізнесу, в Україні існує ряд невирішених питань щодо відповідності інноваційної політики країни логіці стратегування на засадах смарт-спеціалізації. Як зазначено вище, ці поняття нерозривно поєднані між собою, при цьому узгодження між рішеннями, прийнятими в цих сферах, немає. Хоча у 2021 р. Міністерством освіти і науки розроблено проєкт Закону «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності», який визначає форми державного стимулювання та підтримки інноваційної діяльності, спрямованої на сприяння розвитку економіки України. Під час обговорень були висловлені зауваження та пропозиції від фахівців Інституту економіки промисловості НАН України, Інституту фізики та напівпровідників НАН України, Національної академії педагогічних наук України. Проте проєкт не дістав подальшого розвитку.

Отже, практичний розвиток смарт-спеціалізації має низку проблем, а саме недосконалість вітчизняної інноваційної системи, що перетворила смарт-спеціалізацію більше на звичайний розподіл регіонів за принципом наявності конкурентних переваг.

Забезпеченню смарт-спеціалізації з позицій шумпетеріанської школи економічної теорії перешкоджають такі проблеми:

1) невідповідність інноваційної політики та стратегії смарт-спеціалізації через недосконалу нормативно-правову базу;

2) зменшення наукового потенціалу країни внаслідок недостатнього фінансування як наукової діяльності у сфері

інновацій, так і інноваційної діяльності підприємств;

3) зменшення кількості інноваційно активних підприємств.

Відповідно до визначених проблем та положень шумпетеріанства визначено такі загальні напрями вдосконалення стратегування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації з позицій шумпетеріанської економічної теорії:

узгодження інноваційної політики та стратегій смарт-спеціалізації;

розбудова інноваційної інфраструктури як базису для смарт-спеціалізації регіонального розвитку;

сприяння підприємництву через стимулювання створення та зростання нових, інноваційних підприємств із доступом до фінансування та інших ресурсів, які підтримують підприємництво та мінімізують ризики;

збільшення наукового потенціалу через активне заохочення та розширення фінансування науково-дослідних робіт, а також розширення співпраці між академічними та промисловими колами з метою трансформації знань і їх комерціалізації;

стимулювання інноваційної діяльності підприємств на державному та регіональному рівнях.

Проблеми та напрями вдосконалення смарт-спеціалізації з позицій інституціональної школи економічної теорії

Представники (нео)інституціональної школи економіки, такі як Р. Коуз, О. Вільямсон, Д. Норт, Р. Нельсон, Д. Ходжсон, зазначають, що інституції та технології мають щільну кореляційну залежність (Базилевич, Гайдай, Гражевська, 2004).

Головною передумовою розвитку економічної системи є ефективні інституції, оскільки сукупність політичних і соціально-економічних інститутів забезпечує здат-

ність політико-економічної системи пристосовуватися до нових можливостей та обмежувати негативний вплив загроз, а також є гарантією виконання зобов'язань усіма економічними суб'єктами ринку.

Цю залежність можна простежити при зіставленні показників інституційного середовища, результатів знань і технологій (World Intellectual Property Organization, 2021) та індексу нерівності регіонів, розрахованого як відношення найбільшого до найменшого значення ВРП на душу населення (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2022; Державна служба статистики України, 2021) в окремих країнах-членах ЄС та України (див. рисунок).

Отже, технологічний розвиток та інновації і показник інституційних умов дійсно корелюють, їх зв'язок є прямо пропорційним. Крім того, нерівність регіонів є обернено пропорційною до обох показників. Це свідчить про те, що інституційне середовище впливає не тільки на інноваційний розвиток, але і на його регіональну рівність, щонайменше в інституційних умовах ЄС. Для англосаксонської моделі (США, Великобританія) це є нерелевантним. Сучасна неоінституціональна теорія зазвичай робить основний акцент на тих умовах, які визначають затребуваність інновацій і створювану ними винагороду для тих, хто їх розробляє та впроваджує.

Неоінституціоналізм ґрунтується на таких положеннях: трансакційні витрати завжди є позитивними; права власності не бувають повністю визначеними та абсолютно захищеними; контрактні відносини дозволяють розглядати складні інституційні зв'язки, що виникають між окремими економічними агентами та їх сукупностями. Головною ідеєю цієї економічної школи можна назвати забезпечення «роботи» інститутів як засобу скорочення трансакційних витрат.

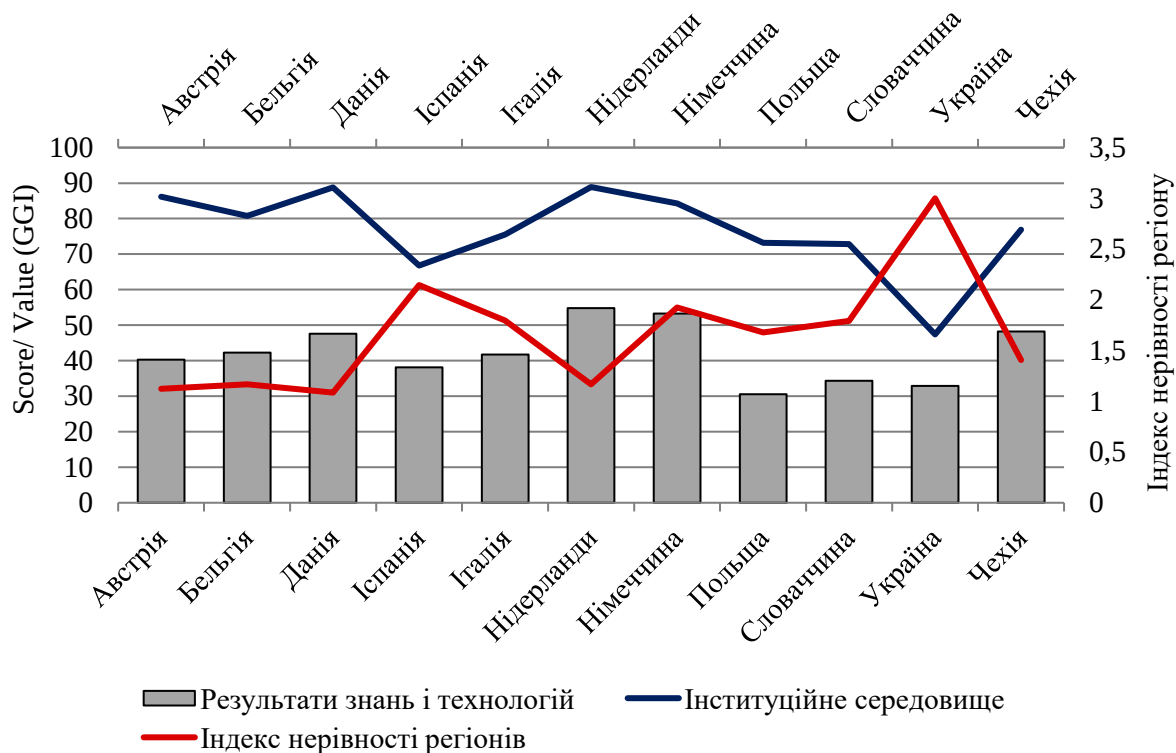

Рисунок – Графік залежності результатів знань і технологій та нерівності регіонів від інституційного середовища

Джерело: розроблено за даними (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2022; Державна служба статистики України, 2021; World Intellectual Property Organization, 2021).

У зв'язку з вищезазначеним виникають такі питання:

1) чи скорочує смарт-спеціалізація трансакційні витрати?

2) як захищеність / незахищеність прав власності в Україні впливає на розвиток смарт-спеціалізації регіонів?

3) як контрактні відносини допомагають розвитку регіонів в умовах смарт-спеціалізації?

4) чи сприяє національний та регіональний інститут стратегування реалізації смарт-спеціалізації?

1. Смарт-спеціалізація сприяє створенню координаційних органів, платформ, кластерів, що знижує трансакційні витрати, пов'язані з колективними діями. В Україні над забезпеченням регіонального розвитку працюють міністерства, обласні та міські ради, всеукраїнські асоціації органів місцевого самоврядування, громадські об'єднан-

ня, юридичні та фізичні особи, які беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики. Загальну координацію реалізації цієї стратегії забезпечує Міжвідомча координаційна комісія з питань регіонального розвитку. Ці організації змінюють і зміцнюють мережі залучення співпраці між державними та приватними суб'єктами, тож ефективна робота комісії, яка реалізує загальну координацію, могла б значно скоротити трансакційні витрати. Останні засідання Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку були проведені в березні 2021 р. Така нерегулярна робота може вповільнювати координацію між органами влади, а відсутність горизонтальної та вертикальної координації є однією з головних перешкод для ефективної діяльності.

2. Смарт-спеціалізація передбачає заохочення інвестиційно-інноваційної ді-

яльності, яка потребує захищеності прав власності. Значні проблеми у сфері захисту прав власності (включаючи інтелектуальну) призводять до обмеження припливу інвестицій.

3. У рамках неоінституціоналізму контракт визначається як сукупність правил, що структурують у просторі та в часі обмін між двома (і більше) економічними агентами за допомогою визначення обмінюваних прав та взятих зобов'язань, а також механізму їх дотримання. Для розвитку регіонів вкрай важливими є надійні контрактні відносини між державними (інститути, університети) та приватними (підприємства і господарські товариства, національні та іноземні компанії та ін.) суб'єктами.

4. З урахуванням недосконалості самого інституту стратегування в Україні як на національному, так і на регіональному рівні, коли навіть стан виконання переважної більшості офіційно затверджених стратегічних документів є невизначеним, до переважної більшості стратегій можна застосувати принцип «невизначеності», коли неможливо встановити, стратегія виконана чи ні. Ніхто із стейкхолдерів не знає стан реалізації певного стратегічного документа, навіть після завершення терміну дії стратегій. Відповідно, стратегії регіонального розвитку, розроблені з урахування принципів смарт-спеціалізації, будуть мати всі родові недоліки стратегування.

Таким чином, ефективна смарт-спеціалізація регіонів України потребує вдосконалення інституційного середовища.

Виходячи із зазначеної проблематики та положень (нео)інституціоналізму можна визначити такі напрями вдосконалення стратегування смарт-спеціалізації регіонів України з позицій неоінституціональної школи економічної теорії:

поглиблення горизонтальної та вертикальної координації при розробленні регіональних стратегій розвитку з урахуванням принципів смарт-спеціалізації;

узгодження нормативно-правової бази забезпечення інноваційної діяльності та стратегування регіонального розвитку; розширення взаємодії бізнесу та науки;

виправлення родових недоліків інституту стратегування в Україні, які розповсюджуються на стратегування згідно з принципами смарт-спеціалізації.

Проблеми та напрями вдосконалення смарт-спеціалізації з позицій девелопменталістської школи економічної теорії

Розгляд цього питання з точки зору девелопменталістської школи економічної теорії дозволить розкрити його комплексно – у технологічному, соціальному та історичному контексті.

З позицій девелопменталістської школи економічної теорії розгляд смарт-спеціалізації є цікавим саме стосовно еволюції промисловості та переходу її з одного технологічного й організаційного рівня до вищого, що супроводжується змінами у виробництві, перетвореннями у суспільстві. Однак є національна специфіка, яка проявляється у взаємній недовірі між підприємцями, які розбудовують нову промисловість, та державою, яка забезпечує правову базу та організацію нових структур. За таких умов імплементація сучасних ідей, таких як смарт-спеціалізація, стикається з недосконалим державним управлінням і слабо інтегрованим суспільством, що призводить до зниження її ефективності.

Одну з таких проблем, яка є характерною саме для України, описує Г. Мюрдаль. Він зазначає, що для розвитку національної держави недостатньо лише внесення у промисловість технічних інновацій, оскільки це не гарантує подальшого розвитку і виходу країни, яка розвивається, на рівень провідних економічно розвинутих, навіть у довгостроковій перспективі (Матвеев, Лясота, 2006). Введення нових технологічних засобів або методів безперечно поліпшить

господарство таких держав, але без довгострокової державної політики у сфері економіки та без формування міцних соціальних взаємозв'язків між представниками науки, бізнесу та держави вони не принесуть рішучих змін. За Мюрдалем, у держави, яка відстає за своїм економічним розвитком від інших, з'явиться шанс наздогнати більш розвинуті економіки, тільки якщо нація буде працювати як одне ціле, відкинувши політичні та інші розбіжності та сфокусувавшись на саморозвитку та взаємодопомозі.

Науковець зосереджує свою увагу не стільки на технічних і технологічних об'єктах, скільки на соціальних та культурних. Він зазначає, що для швидкого та стабільного розвитку необхідно, щоб держава цілеспрямовано вводила в суспільство дискурс, який сприяв би активнішому включенню населення в економіку, підвищенню рівня фінансової грамотності та обізнаності громадян. У контексті економічної ситуації України це дало б можливість зменшити кількість протиріч між економічними суб'єктами та сприяло б більшій довірі в суспільстві, що є необхідною базою для розвитку інноваційної промисловості, яка по суті є одним з основних завдань смарт-спеціалізації.

Сучасний девелопменталізм має на меті: продуктивні зміни з помірним перерозподілом доходу; реіндустріалізацію; активне сальдо торгового балансу (чистий експорт промислових товарів); промислове виробництво; поміrne зниження індексу Джині. Досягнення цих цілей передбачається з використанням таких інструментів: конкурентний обмінний курс; регулювання рахунку руху капіталу; обмеження зовнішнього боргу; промислова політика сприяння експорту; помірна лібералізація торгівлі; реальне підвищення мінімальної заробітної плати разом із продуктивністю; довгострокова фіскальна рівновага з можливістю здійснення антициклічної політики;

прогресивна шкала оподаткування (Fritz, Paula, Prates, 2022).

Переважає більшість вказаних інструментів може бути реалізована виключно на державному рівні, а відповідно проблеми будуть відображатися на всі регіони. Отже, головною проблемою для забезпечення смарт-спеціалізації є постійне «погіршення» структури експорту в бік сировинних товарів і товарів із низьким ступенем переробки з одночасним зменшенням сукупного внутрішнього попиту, у тому числі на інноваційну продукцію.

Виходячи з цього з позицій сучасного девелопменталізму в контексті смарт-спеціалізації необхідним є забезпечення високо-технологічного експорту. Це в першу чергу потребує активізації роботи експортно-кредитного агентства (ЕКА), необхідність повноцінного запуску якого була неодноразово обґрунтована (Галасюк, 2018; Юхта, 2019), і лише останнім часом його діяльність була розблокована. Так, за оцінками Міністерки економіки України Ю. Свириденко, «завдяки інструментам ЕКА експорт протягом 5 років може додатково збільшитися на 100 млрд грн і створити 26 тис. робочих місць» (Міністерство економіки України, 2022).

Також актуальними напрямками для стимулювання смарт-спеціалізації на національному рівні залишаються актуалізація курсу гривні з урахуванням інтересів експортерів і реструктуризація зовнішнього боргу, який перевищує 120 млрд дол. США (Національний банк України, 2022).

Висновки. Велика кількість досліджень щодо теоретичних питань смарт-спеціалізації лише фіксує щільний зв'язок смарт-спеціалізації з інноваційною політикою та інститутами. Наукового осмислення впливу різних шкіл економічної теорії на формування стратегій смарт-спеціалізації з подальшим урахуванням їх напрацювань для вдосконалення відповідних стратегій та політик на державному та регіональному рівнях майже не відбувається.

Однак забезпеченню процесу смарт-спеціалізації регіонального розвитку України на практиці перешкоджають проблеми, пов'язані з: протиріччями між діючою інноваційною політикою та стратегіями смарт-спеціалізації; загальним послабленням інноваційної діяльності підприємств; організаційною неспроможністю щодо зниження трансакційних витрат; слабким захистом прав власності; недоліками системи стратегічного управління в Україні; відсутністю системного просування високотехнологічного (інноваційно ємного) експорту.

Ці проблеми можуть бути систематизовані та вирішені з позицій різних шкіл економічної теорії на регіональному та національному рівнях.

З позицій шумпетеріанської школи економічної теорії пріоритетним напрямом удосконалення стратегування смарт-спеціалізації регіонів України є поєднання інноваційної політики з регіональними стратегіями смарт-спеціалізації, а також створення інноваційної інфраструктури для підтримки «розумної» спеціалізації.

З позицій інституціональної школи економічної теорії пріоритетним напрямом удосконалення стратегування смарт-спеціалізації регіонів України є систематичне узгодження інститутів із цілями смарт-спеціалізації, гармонізація нормативно-правової бази забезпечення інноваційної діяльності та стратегування регіонального розвитку, а також усунення інституційних недоліків у формулюванні стратегічних документів на державному та регіональному рівнях, які перешкоджають застосуванню принципів смарт-спеціалізації.

З позицій девелопменталістської школи економічної теорії пріоритетним напрямом є вдосконалення економічної політики на загальнонаціональному рівні у сфері стимулювання високотехнологічного експорту.

Перспективою подальших досліджень є наукове опрацювання конкретних меха-

нізмів і заходів реалізації визначених напрямів.

Література

- Амоша О., Лях О., Солдак М., Череватський Д. (2018). Інституційні детермінанти впровадження концепції смарт-спеціалізації: приклад старопромислових регіонів України. *Журнал європейської економіки*. Т. 17. № 3. С. 310-344.
- Базилевич В. Д., Гайдай Т. В., Гражевська Н. І. (2004). Історія економічних учень: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання. 1250 с.
- Вишневський О. С. (2022). Смарт-спеціалізація з позицій провідних шкіл економічної теорії. *Вісник економічної науки України*. № 1 (42). С. 3-8. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).3-8](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).3-8)
- Вишневський О. С. (2022a). Стратегування смарт-спеціалізації розвитку регіонів з позицій класичної економічної теорії: проблеми в сучасних умовах. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: матеріали V Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф.* С. 194-196.
- Галасюк В. (2018). Експортно-кредитне агентство як механізм розвитку високотехнологічного експорту України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 18 (1). С. 89-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18%281%29__20 (дата звернення: 07.02.2023).
- Державна служба статистики України (2021). Валовий регіональний продукт. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/vvp/kvartal_new/vrp/arh_vrp_u.html (дата звернення: 07.02.2023).
- Державна служба статистики України (2021a). Економічна статистика / Наука, технології та інновації. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm (дата звернення: 07.02.2023).

- Державна служба статистики України (2021b). Наукова та інноваційна діяльність України 2020: стат. зб. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/10/zb_Nauka_2020.pdf (дата звернення: 07.02.2023).
- Єгоров І. Ю., Бажал Ю. М., Хаустов В. К., Черненко С. М. та ін. (2020). Формування «розумної спеціалізації» в економіці України: колективна монографія / за ред. І. Ю. Єгорова; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 278 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/331.pdf> (дата звернення: 07.02.2023).
- Ішук С. О., Созанський Л. Й. (2021). Критерії вибору напрямів смарт-спеціалізації регіону (на прикладі Харківської області). *Регіональна економіка*. № 3 (101). С. 46-56. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-5>
- Кабінет Міністрів України (2018). Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів [зі змінами та доповненнями]: Постанова від 11 листопада 2015 р. № 931. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.02.2023).
- Кучерява З. (web). Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні. *Міністерство юстиції України*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_13958 (дата звернення: 07.02.2023).
- Матвеев С. О., Лясота Л. І. (2006). Економічна соціологія. Суми: Університетська книга, 184 с.
- Міністерство економіки України (2022). Завдяки інструментам ЕКА експорт протягом 5 років може додатково вирости на 100 млрд грн та створити 26 тисяч робочих місць. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=97405016-228f-4da1-9936-88dea0d08252&title=ZavdiakiInstrumentamEka> (дата звернення: 07.02.2023).
- Міністерство освіти і науки України (2021). Проект Закону «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності»: громадське обговорення. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/gromadske-obgovorenniya-zakono-proyekt-shodo-pidtrimki-ta-rozvitku-innovatsijnoyi-diyalnosti> (дата звернення: 07.02.2023).
- Національний банк України (2022). Зовнішній борг України на кінець III кварталу 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/ExDebt_q.pdf (дата звернення: 07.02.2023).
- Олешко А. А., Шацька З. Я., Ровнягін О. В. (2022). Smart-спеціалізація України в перспективі післявоєнного відновлення економіки. *Ефективна економіка*. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.9>
- Сорока М. А. (2019). Смарт-спеціалізація у стратегічному плануванні на регіональному та місцевому рівнях: витоки підходу та перспективи для України. *Аспекти публічного управління*. Т. 7. № 8. С. 20-29.
- Сторонянська І. З. (2021). Територіальний розвиток і регіональна політика. Стимулювання розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації: бар'єри та механізми імплементації: наукова доповідь / за наук. ред. І. З. Сторонянської. Львів: ІРД НАНУ, 155 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf> (дата звернення: 20.05.2022).
- Чикаренко І. А., Маматова Т. В., Чикаренко О. О. (2020). Стратегія регіонального розвитку на основі смарт-спеціалізації: методологічні засади. *Аспекти публічного управління*. Т. 8. № 1. С. 30-42.
- Шевченко А. В. (2019). Стратегічні пріоритети впровадження смарт-спеціалізації у промисловості України. *Бізнес Інформ*. № 10. С. 130-135. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-130-135>

- Шумпетер Й. (2011). Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ: ВД "Києво-Могилянська академія". 242 с.
- Юхта О. І. (2019). Експортно-кредитне агентство як ефективний інститут організації фінансово-кредитної підтримки експортерів. *Інвестиції: практика та досвід*. № 11. С. 76-81. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.11.76>
- Benner M. (2022). An institutionalist perspective on smart specialization: Towards a political economy of regional innovation policy. *Science and Public Policy*. Vol. 49, Iss. 6. P. 878-889. DOI: <https://doi.org/10.1093/scipol/scac035>.
- Crescenzi R., Blasio G., Giua M. (2020). Cohesion Policy incentives for collaborative industrial research: evaluation of a Smart Specialisation forerunner programme. *Regional Studies*. Vol. 54. Iss. 10. P. 1341-1353. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1502422>
- Fritz B., Paula D., Prates D. (2022). Developmentalism at the periphery: addressing global financial asymmetries. *Third World Quarterly*. Vol. 43. Iss. 4. P. 721-741. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2021.1989299>
- Giustolisi A., Benner M., Trippel M. (2022): Smart specialisation strategies: towards an outward-looking approach. *European Planning Studies*. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2068950>
- Property Rights Alliance (2022). International Property Rights Index. URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org> (дата звернення: 07.02.2023).
- Marrocu E., Paci R., Rigby D., Usai S. (2022). Evaluating the implementation of Smart Specialisation policy. *Regional Studies*. Vol. 17. Iss. 1. P. 112-128. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2047915>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2022). Regional Economy: Regional income per capita. URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REGION_DEMOGR (дата звернення: 07.02.2023).
- Rigby D., Roesler C., Kogler D., Boschma R., Balland P. (2022). Do EU regions benefit from Smart Specialisation principles? *Regional Studies*. Vol. 56. Iss. 12. P. 2058-2073. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2032628>
- Wigger A. J. (2022). The New EU Industrial Policy and Deepening Structural Asymmetries: Smart Specialisation Not So Smart. *Journal of Common Market Studies*. Vol. 61. № 1. P. 20-37. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcms.13366>
- World Intellectual Property Organization (2021). Global Innovation Index 2021. Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis. In S. Dutta, B. Lanvin, L. Rivera León, S. Wunsch-Vincent (Eds.). URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf (дата звернення: 07.02.2023).

References

- Amosha, O., Liakh, O., Soldak, M., & Chervatskyi, D. (2018). Institutional determinants of implementation of the concept of smart specialization: an example of old industrial regions of Ukraine. *Journal of European Economy*, 17 (3), pp. 310-344 [in Ukrainian].
- Bazilevich, V. D., Gaidai, T. V., & Grazhevskaya, N. I. (2004). History of economic doctrines: textbook. In V. D. Bazilevich (Ed.). Kyiv: Znannia, 1250 p. [in Ukrainian].
- Vyshnevskyi, O. S. (2022). Smart Specializations from the Standpoint of Leading Schools of Economic Theory. *Herald of economic science of Ukraine*, 1 (42), pp. 3-8. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).3-8](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).3-8) [in Ukrainian].
- Vyshnevskyi, O. S. (2022a). Strategizing smart specialization of regional development from the perspective of classical economic theory. Materials of the 5th International Science-Practice Internet Conference *Modern*

- trends in the development of financial and innovation-investment processes in Ukraine (pp. 194-196) [in Ukrainian].
- Halasiuk, V. (2018). Export credit agency as a mechanism for the development of high-tech exports of Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and world economy*, 18 (1), pp. 89-93. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_18%281%29__20 [in Ukrainian].
- The State Statistics Service of Ukraine (2021). Gross regional product. Retrieved from https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/vvp/kvartal_new/vrp/arh_vrp_u.html [in Ukrainian].
- The State Statistics Service of Ukraine (2021a). Economic statistics / Science, technology and innovation. Retrieved from https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.html [in Ukrainian].
- The State Statistics Service of Ukraine (2021b). Scientific and innovative activity of Ukraine 2020: statistical collection. Retrieved from https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/10/zb_Nauka_2020.pdf [in Ukrainian].
- Yehorov, I. Yu. Bazhal, Yu. M., Haustov, V. K., Chernenko, S. M. & et al. (2020). Formation of "smart specialization" in the economy of Ukraine: a collective monograph. In I. Yu. Yehorov (Ed.). Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine, State University "Institute economy and predicted National Academy of Sciences of Ukraine". 278 p. Retrieved from <http://ief.org.ua/docs/mg/331.pdf> [in Ukrainian].
- Ishchuk, S. O., & Sozansky, L. Y. (2021). The criteria for choosing directions of smart specialization in the region (on the example of Kharkiv region). *Regional Economy*, 101 (3), pp. 46-56. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-5> [in Ukrainian].
- Cabinet of Ministers of Ukraine (2018). On the approval of the Procedure for the development of the State Strategy for the Regional Development of Ukraine and the plan of measures for its implementation, as well as the monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of the said Strategy and the plan of measures [with changes and additions]: Resolution No. 931 of November 11, 2015. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Kucheryava, Z. (web). Legal support of innovative development in Ukraine. *Ministry of Justice of Ukraine*. Retrieved from https://minjust.gov.ua/m/str_13958 [in Ukrainian].
- Matvieiev, S. O., & Liasota L. I. (2006) *Economic Sociology*. Sumy: Universytetska knyha, 184 p. [in Ukrainian].
- Ministry of Economy of Ukraine (2022). Thanks to EKA tools, exports can increase by UAH 100 billion and create 26,000 jobs within 5 years [Svyridenko Y.]. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=97405016-228f-4da1-9936-88dea0d08252&title=ZavdiakiInstrumtamEka> [in Ukrainian].
- Ministry of Education and Science of Ukraine (2021). Draft law on support of innovative activities: public discussion. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/gromadske-obgovorennnya-zakonoprojekt-shodo-pidtrimki-ta-rozvitku-innovacijnoyi-diyalnosti> [in Ukrainian].
- National Bank of Ukraine (2022). External debt of Ukraine at the end of the third quarter of 2022. Retrieved from https://bank.gov.ua/files/ES/ExDebt_q.pdf [in Ukrainian].
- Oleshko, A., Shatska, Z., & Rovnyagin, A. (2022). Smart specialization of Ukraine in the perspective of post-war economic recovery. *Efektivna ekonomika*, 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.9> [in Ukrainian].
- Soroka, M. A. (2019). Smart specialization in strategic planning regional and lokal levels: the sources of the approach and the

- prospects for Ukraine. *Public administration aspects*, 7(8), pp. 20-29 [in Ukrainian].
- Storonianska, I. Z. (Ed.) (2021). Territorial development and regional policy. Stimulating the development of regions on the basis of smart specialization: barriers and mechanisms of implementation: Scientific report. Lviv: Institute of Regional Research National Academy of Sciences of Ukraine. 155 p. Retrieved from <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf> [in Ukrainian].
- Chykarenko, I. A., Mamatova, T. V., & Chykarenko, O. O. (2020). Regional development strategy based on smart specialization: methodological principles. *Aspects of public administration*, 8 (1), pp. 30-42 [in Ukrainian].
- Shevchenko, A. V. (2019). Strategic priorities for the implementation of smart specialization in the industry of Ukraine. *Business Inform*, 10, pp. 130-135. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-130-135> [in Ukrainian].
- Schumpeter, Y. (2011). The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle (V. Stark, Trans.). Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House. 242 p. [in Ukrainian].
- Yukhta, O. (2019). Export-credit agency as efficient institute of financial credit support for exporters. *Investments: practice and experience*, 11, pp. 76-81. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.11.76> [in Ukrainian].
- Benner, M. (2022). An institutionalist perspective on smart specialization: Towards a political economy of regional innovation policy. *Science and Public Policy*, 49 (6), pp. 878-889. DOI: <https://doi.org/10.1093/scipol/scac035>
- Crescenzi, R., Blasio, G., & Giua, M. (2020). Cohesion Policy incentives for collaborative industrial research: evaluation of a Smart Specialisation forerunner programme. *Regional Studies*, 54 (10), pp. 1341-1353. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1502422>
- Fritz, B., Paula, D., & Prates, D. (2022). Developmentalism at the periphery: addressing global financial asymmetries. *Third World Quarterly*, 43 (4), pp. 721-741. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2021.1989299>
- Giustolisi, A., Benner, M., & Tripl, M. (2022). Smart specialisation strategies: towards an outward-looking approach. *European Planning Studies*, DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2068950>
- Property Rights Alliance (2022). International Property Rights Index. Retrieved from <https://www.internationalpropertyrightsindex.org>
- Marrocu, E., Paci, R., Rigby, D., & Usai, S. (2022). Evaluating the implementation of Smart Specialisation policy. *Regional Studies*, 17 (1), pp. 1-17. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2047915>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2022). Regional Economy: Regional income per capita. Retrieved from https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REGION_DEMOGR
- Rigby, D., Roesler, C., Kogler, D., Boschma, R., & Balland, P. (2022). Do EU regions benefit from Smart Specialisation principles? *Regional Studies*, 56 (12), pp. 2058-2073. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2032628>
- Wigger, A. (2022). The New EU Industrial Policy and Deepening Structural Asymmetries: Smart Specialisation Not So Smart. *Journal of Common Market Studies*, 61 (1), pp. 20-37. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcms.13366>
- World Intellectual Property Organization (2021). Global Innovation Index 2021. Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis. In S. Dutta, B. Lanvin, L. Rivera León, S. Wunsch-Vincent (Eds.). Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf

Oleksandr S. Vyshnevskyi,

Doctor of Economics, Senior researcher
Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine,
2 Maria Kapnist Street, Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: allexandr@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2375-6033>;

Sofiia Ya. Raboshuk,

student

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
54/1 Peremogy Avenue, Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: sofiia.raboshuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5842-9174>;

Iryna S. Lisovets,

student

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
54/1 Peremogy Avenue, Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: lisovetsiryna@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6728-666X>;

Maksym O. Honcharenko,

student

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
54/1 Peremogy Avenue, Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: maxgoncharenko29@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3380-8175>

DIRECTIONS FOR IMPROVING SMART-SPECIALIZATION STRATEGY OF THE REGIONS OF UKRAINE FROM THE POSITIONS OF SCHUMPETERIANITY, INSTITUTIONALISM, AND DEVELOPMENTALISM

Smart specialization is one of the key modern economic policies implemented in the European Union. Its essence is to ensure innovative development depending on a specific region's existing conditions and features. Smart specialization is aimed at ensuring the regional development of the countries that are part of the European Union and those countries that have a cooperation agreement with it. This tool involves taking into account the peculiarities and capabilities of each region and identifying competitive advantages, which helps to unlock economic potential and more effectively develop innovations at the regional level. Smart specialization aims to: identify the most promising investment areas through a thorough analysis of existing opportunities, assets, competencies, and competitive advantages of the region; more efficient spending of state resources by concentrating on the main industries of a certain region; elimination of duplication of measures that may lead to waste of public resources; implementation of mechanisms that ensure strategic development based on multilateral interaction.

The purpose of the study is to determine directions for improving the strategizing of smart specialization in the regions of Ukraine from the standpoint of Schumpeterianism, institutionalism, and developmentalism.

The theoretical provisions of ensuring the smart specialization of Ukraine's regional development process in practice face several problems that can be systematized and solved from the positions of different schools of economic theory at the regional and national levels.

From the standpoint of the Schumpeterian school of economic theory, the priority direction for improving the smart specialization strategy of the regions of Ukraine is to combine innovation policy with regional smart specialization strategies, as well as the creation of innovative infrastructure to support smart specialization.

From the standpoint of the institutional school of economic theory, the priority direction for improving the strategizing of smart specialization in the regions of Ukraine is the systematic alignment of institutions with the goals of smart specialization, the harmonization of the regulatory and legal framework for ensuring innovative activity and strategizing regional development, as well as the elimination of institutional deficiencies in the formulation of strategic documents at the state and at the regional level, which prevent the application of the principles of smart specialization.

From the standpoint of the developmental school of economic theory, the priority direction for improving the strategy of smart specialization in Ukraine's regions is improving economic policy at the national level in the area of stimulating high-tech exports.

Keywords: smart specialization, strategizing, Schumpeterianism, institutionalism, developmentalism, Ukraine.

JEL: B25, B29, O30, O31

Формат цитування:

Вишневецький О. С., Рабошук С. Я., Лісовець І. С., Гончаренко М. О. (2023). Напрями вдосконалення стратегування смарт-спеціалізації регіонів України з позицій шумпетеріанства, інституціоналізму та девелопменталізму. *Економіка промисловості*. № 1 (101). С. 40-55. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.01.040>

Vyshnevskiy, O. S., Raboshuk, S. Ya., Lisovets, I. S., & Honcharenko, M. O. (2023). Directions for improving smart-specialization strategy of the regions of Ukraine from the positions of schumpertianity, institutionalism, and developmentalism. *Econ. promisl.*, 1 (101), pp. 40-55. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.01.040>

Надійшла до редакції 24.02.2023 р.